

among the adherents of the old regime of the Magyar feudal lords from whose tyrannical rule the Slovaks have been liberated by the war.

3. The Slovaks do not get the same treatment as the Czechs in their new republic, but the only element which is constantly engaged in stirring up trouble is an element closely related to these insignificant malcontents who are responsible for this meeting. This class has not moved a finger during the war excepting to hamper the work of the Allies. They are mostly Catholic priests of pronounced pro-Magyar leanings who bear it very hard that the Church and State in the new republic are now separated, and thus they are thrown upon their own resources.
3. The allegation of Masaryk exalting Bolshevism and Socialism is a base calumny calculated to throw fear into the hearts of those who deplore the work of radical agitators. The fact is that President Masaryk stands above all party strife, by virtue of his position as well as by his personal leanings, a fact which gained him the respect of statesmen all over the world.
4. Masaryk is not imposing any Czech autonomy on Slovakia. The fact is that these renegade elements are trying to throw the country into confusion by stirring up hatred against the Czechs while they are in a conspiracy to revive the old form of Magyar government, a tyrannical institution which the Slovaks overthrew last year with the aid of the Czechs.
5. The priests and editors who were imprisoned were guilty of sedition and crime against the safety of the republic. Their demand of autonomy is a subterfuge behind which lurks Magyar oppression and final national annihilation of the Slovaks. The Pittsburgh agreement does not affect the conditions at home in the least. This agreement will be enforced at the opportune moment, but not at the wish of some insignificant Magyar renegades without any backing.

Trusting that you will give the above the publicity it deserves, and assuring that your paper has been imposed upon by this aforistated report. I thank you in advance for your kin attention, and remain. Respectfully yours, [...] Viz AÚTGM, T. G. Masaryk, sign. R, k. 459.

Klub slovenských poslanců Národního shromáždění T. G. Masarykovi^a
Praha, 26. listopadu 1919^b

/35

V Prahe, dňa 26. novembra 1919.

Oznamujem, že dľa ústneho nariadenia pána prezidenta predložil som záležitosť škôl košických, rožňavských a levočských schôdzke Slovenského klubu k prejednávaniu. Slovenský klub vyslal komisiu zo svojho lona, ktorá pripojené aktá preštudovala a prišla k tomu náhľadu, ktorý si i plénum klubu osvojuje, že národnostným menšinám na Slovensku v obore školstva zo strany vlády krivda sa nedeje.

Podľa posledného popisu ľudu z roku 1919¹ žije na Slovensku 2 940 374 obyvateľov. Z toho je 1 940 980 Čechoslovákov (66,3 %), – 665 703 Maďarov (22,7 %), – 143 322 Nemcov (4,7 %), – 134 764 Rusov² (4,5 %) – a 55 808 iných národností (1,8 %).

Slováci majú podľa stavu z listopadu 1919 v celku 31 mužských stredných škôl a to: 2 štátne gymnáziá (Baňská Bystrica, Trstená), 15 štátnych reálnych gymnázií (Štiavnica, Bratislava, Dolný Kubín, Košice, Levoča, Lipt[ovský] Sv. Mikuláš, Nitra, Prešov, Prievidza, Rožňava, Ružomberok, Trenčín, Trnava, Skalica, Zlaté Moravce), 4 štátne ref[ormné]

reálne gymnázia (Levice, Lučenec, Nové Mesto nad Váhom, Turč[iansky] Sv. Martin) a 5 štátnych reáliiek (Bratislava, Košice, Kremnica, Zvolen, Žilina).

Vedľa toho majú 5 stredných škôl ev[anjelických] cirkevných (Baňská Bystrica, Prešov, Štiavica, Nová Ves,³ Rimavská Sobota).

Pripadá tedy jedna stredná škola priemerne na 62 612 obyvateľov.

Pre Maďarov sú v činnosti 4 samostatné stredné školy: Bratislava, ev[anjelické] lýceum, Komárno, kat[olícke] gymn[ázium], Ipelské Šahy,⁴ št[átne] gymn[ázium], Nové Zámky, obecné gymn[ázium] a mimo toho maďarské pobočky pri štátnych čl. školách stredných v Bratislave pri reálke i reál[nom] gymnázium, v Košiciach taktiež pri reálke i reál[nom] gymnázium, v Leviciach a v Lučenci pri ref[ormovaných] reál[ných] gymnáziách a pri reál[nom] gymnázium v Rimavskej Sobote, tedy v celku 12 stredných škôl, takže jedna pripadá na 55 475 obyvateľov.

Nemci majú na Slovensku 2 samostatné stredné školy (Levoča, št[átne] reálka, Kežmarok, ev[anjelické] gymn[ázium]) a ďalej pobočky pri štátnej reálke v Bratislave a pri evan[jelickom] gymnázium v Novej Vsi. Majú tedy v celku 4 stredné školy, takže jedná pripadá na 35 830 obyvateľov.

Najnápadnejší nepomer medzi počtom škôl slovenských a nemeckých je v Spiši.

V Spiši je 167 650 obyvateľov a z nich Čechoslovákov 99 640, Nemcov 37 150, Rusínov 12 438, Maďarov 11 911, iných národností 6 411.⁵

Slováci majú v Spiši 2 stredné školy, a to v Levoči štátne gymnázium a v Novej Vsi prvú triedu (evan[jelické] gymnázium), takže jedna pripadá na 42 820 obyvateľov, kdežto Nemci majú taktiež 2 samostatné stredné školy a to štátne reálku v Levoči a evan[jelické] gymn[ázium] v Kežmarku a mimo toho II.–VIII. triedu pri evan[jelickom] gymnázium v Novej Vsi. Majú tedy v celku 3 stredné školy, takže jedná pripadá na 12 383 obyvateľov.

Je tedy o nemecké stredné školstvo v Spiši 4krát lepšie postarané, než o školstvo slovenské.

Slováci majú v Spiši 5 meštianskych škôl a to: v Levoči, Kežmarku, Novej Vsi, Spišskom Podhradí a v Spišskej Sobote. Jedna pripadá na 19 928 obyvateľov.

Nemci majú 3 meštianky: V Kežmarku, Gelnici a v Novej Vsi, takže jedná pripadá na 12 383 obyvateľov.

Je tedy tiež o meštianske školstvo nemecké v Spiši postarané lepšie, než o školstvo slovenské.

O školstve obecnom predbežne není možno podať presných správ, koľko je v Spiši obecných škôl slovenských a koľko nemeckých. Možno len všeobecne poznamenať, že všade tam, kde Nemci sídlia v kompaktnom území, bolo na obecných školách ponechané vyučovanie a že vôbec dbané bolo zásady, aby deti dokončili svoje vzdelanie v tom jazyku, v ktorom ho začali.

O vyučovaní na stredných školách učiteľskými silami z rádu premonstrátskeho Slovenský klub má to svoje pevné presvedčenie, že to by bolo na ujmu konsolidácie Slovenska. Rád tento je skrz naskrz ducha výstredne maďarského.

Referent Anton Štefánek ohradzuje sa proti tomu tvrdeniu v prosbopise,⁶ že by on pri príležitosti prevzatia škôl do štátnej správy použil výrokov v prosbopise uvedených.

Konečne oznamujem, že klub kvôli správne informovaniu zahraničia uzniesol sa tu uvedené dáta uverejniť.

V hlbokej úcte

Igor Hrušovský^c
Jednatel'^c

Klub slovenských poslancov Národného zhromaždenia^d

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. R-28, k. 399. Originál, strojopis.

- a – Adresováno: Pánu prezidentovi Československej republiky v Prahe.
- b – Psáno na hlavičkovém papíře Slovenský klub Praha. Snemovňa.
- c – Psáno vlastnoručně perem.
- d – Razítko organizace.
- 1 – Rádne sčítání lidu se konalo teprve v roce 1921. Uvedená čísla se zřejmě opírají o předběžný soupis obyvatelstva.
- 2 – Rozumí se Rusínů, resp. Rusů, Ukrajinců a Rusínů, kteří byli vykazováni společně.
- 3 – Rozumí se Spišská Nová Ves.
- 4 – Ipešské Šahy, dnes Šahy.
- 5 – Čísla nesouhlasí, protože součet uvedených položek činí jen 167 550.
- 6 – K tomu srov. dopis A. Štefánka ze září 1919, viz zde dok. č. 26.

J. Horvát T. G. Masarykovi
[s. l.], [s. d.]

/36

Vysokoctený Pane Prezidente!

Kapitán Josef Horvát, delegát mošovskej ev[anjelickej] a[ugsburského] v[yznania] cirkvi (Turčianska župa), prosí láskavo Pána Prezidenta T. G. Masaryka o udelenie audiencie v záležitosti miestneho ev[anjelického] slov[enského] kazateľa Milana Hlaváča¹ a súčasne chce odovzdať prosbu cirkvi mošovskej,² adresovanú Pánu Prezidentovi.

Popis záležitosti:

Milan Hlaváč, ev[anjelický] slov[enský] kazateľ toho času v Mošovciach (Turč[ianská] župa) sa nachodiaci, bol po politickej afére s biskupom Baltikom,³ mošovskou ev[anjelickou] cirkvou zvolený za jej riadneho slov[a] božieho kazateľa. Pred štrnástimi rokmi volila ho celá cirkev:

1. Z dôvodu, že bol pre politické veci preháňaný, ba v druhom dištrikte pozbavený i úradu. 2. Z dôvodu, že je dobrý teológ.

V krátkej dobe stali sa jeho úhlavnými nepriateľmi niekoľkí cirkevníci z dôvodu, že ich karhal pre ich morálne priestupky.